

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, fél évre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.</p>
--	---	--

Előfizetési felhívás.

Lapunk f. évi második felére előfizetést hirdetünk.

Az előfizetési ár egész évre 5 frt, fél évre 2 frt 50 kr, s a lap anyagi dolgaira vonatkozó küldemények Elek Lajos tanár urhoz, Fűvészkert-utca 1080. sz. a. küldendők.

Programmunk marad az eddigi s röviden csak annyit ígérünk, hogy minél többen jelentkeznek tisztelt előfizetőink, annál tartalmasabbá, szélesebb körűvé tesszük lapunkat. A megígért egy ív helyett eddig is többször adtunk már másfél ívet.

Debreczen, 1885. július 4.

Tóth Sámuel,
felelős szerkesztő.
Csiky Lajos, Géresi Kálmán,
szerkesztőtársak.

„A csufolóknak az ő székükben“ . . .

Boldogtalan én! . . . A ki járok hitlenek tanácsán, És állok a bűnösöknek útján, A csufolóknak ülök ő székükben, S nem gyönyörködöm az Ur törvényében, És arra gondom nincs éjjel, nappal; Boldogtalan vagyok én bizonynyal! . . .

Ő mondá — Marjai P. „kedves atyámfia“ — hát higyjétek ő neki.

Ha úgy vádoltam, mint ő állítja, legyen: ültessetek „a csufolóknak az ő székükbe“ . . . Hanem előbb engedjétek még egyszer, és — e tárgyban úgy lehet — utóljára szóhoz jutnom.

Mikor én, az én „kedves atyámfia“ megnymott pennával irott cikkét először átfutám, gondoltam, hogy sem többet sem kevesebbet nem válaszolok rá ennél:

„Tisztelettel kérem e lapok szives olvasóit, nézzék át még egyszer június 6-iki cikkemet, higgadtan, elfogulatlanul s akkor adjanak hitelt az én „kedves atyámfiának“, — ha igazságérzetök megengedi!“ — Hanem aztán olvasva főt. Szász Károly püspök urnak évi jelentésében különösen az alsó-baranya-bácsi egyházmegye valláserkölcsei állapotáról szóló szomorú tudósítást, gondoltam: no ez kapóra jött, hogy még azok előtt is összetörhessem a csufolóknak amaz ő székét, melyet Marjai P. „kedves atyámfia“ faragott vala ki számomra június 6-ikán megjelent cikkemből, — a kik őt ezért a munkájáért netalán derekasan megdicsérték.

Nem fogom azért az én „kedves atyámfia“ által cikemen elkövetett félremagyarázási operációt vissza operálni. Mit csak — a rideg statisztikus után — mondtam, fentartom most is. Meg kell azonban, minden becsüléssel az én „kedves atyámfia“ iránt — ő neki mondanom, hogy a mely vádat nekem imputál, az merő koholmány; és azt, hogy a mit a rideg statisztikus után idézve a vissza-vissza eső bűnös atyafiakról állíték, hogy azok „a magyar társadalom és állam közjava, boldogsága ellen dolgoznak“, — hát ezt nem csak igénytelenségem állítja.

„A mindenek felett utólérhetlen honszerelmű reform. papságot“, — a maga egyetemében és összegében nem vádoltam. Szóllottam „egy bizonyos hányadról“, mely létez, mely él és uralkodik, ha kivált olyan dicsériádákat zeng az én „kedves atyámfia.“ Csak rajta! a dicsériádák még növelhetik is a hányadot — ad majorem Dei blasphemiam! Mindaddig, míg lesznek őket beczerző Marjai Pétereik, bizonyára nem vész ki a magvuk.

Azokra a kérdésekre, melyek oly felületesek és naivok, hogy nem lehet rajtok eléggé bámulni, — hogy én hol tapasztaltam közönyösséget, tudatlanságot, hazafiatlanságot, erkölcstelenséget papságunk között, — hogy én hány világi birák által elitelt papot tudnék megnevezni, — hogy hány czégéres pap bűnös példája szolgált fügefalevélül, — hány ült ott a 14.83% ref. rab között? . . . Boldog Isten, hogy ezekre én feleljek meg! Mintha csak

azt mondaná valamelyik hallgatóm, mikor prédikálva nékik, ostromozom a bűnt a maga mivolta szerint, mintha csak egyike a legjobbaknak azzal állana élém templomból kijövet: Tiszteletes uram! Már ez mégis valami, ilyen kemény beszédeket tartani. Hát kicsoda mi köztünk olyan czéges bűnös, kit ítéltek mi közülünk rabságra, nevezze néven, vagy vonja vissza beszédét, . . . hiszen az olyanok nem is néznek felé sem a templomnak! Hát Marjai „kedves atyámfiának” is ez kellene. Ő neki nem elég látni, hallani, olvasni az egyházmegyék, egyházkerületek előtt megforduló büneseteket, melyek egyik-másik — fáj kimondanom — atyánkfia által insceniroztatnak; ő neki nem elég a „bizonyos hányad” egyházi fenytékkal sújtása, ő azt szeretné, — de hiszen ilyenre is talál példát — hogy világi ítélő bírák törjék el a pálczát a czéges pap feje fölött, hogy ültessék oda a börtönbe, hogy ott dicsérje esetleg hallgatói valamelyikével a rabságból kihozó, bűntől föloldozó Istent és Szt. Fiát.

Hát ennyire jutottunk, hogy a törvény vas vesszejének bélyegét tartjuk csupán bűnösmeretűnek, — hát morális érzékünk annyira elszintelenedett volna, hogy a helyel-közzel föl-föl csapódó dögleletes levegő undorító lehe még foltot sem vethet reá, ha csak a börtönök oduiból nem tör elő? . . . Hát azok a vádak, gyanuk, azok a titkon és nyilvánosságosan suttogott hírek, melyek egyik másik lelkésznek nevezett emberről, családjáról kolportáltak, amolyan nyájasan suttogó, puha lágy szellőcskék az én „kedves atyámfia” előtt, a melyek falevél zörrentésre sem képesek, nem hogy folyók habjait fölkorbácsolják, iszappal bevernék? . . .

Ne zúgjatok fülembe ti iszonyu hírek! . . . Hallgassatok el szörnyű vádak! . . . Üljetek el ti lappangó gyanuk! . . . Ne hatoljatok a nép élet folyamába, . . . úgy is sok ottan a bűzös keverék . . .

A világi bíró által elítélt rabok között szenvedett bűnös pap nem pap többé, . . . ilyet hát ne keressünk soraink közt, . . . óh, ha még olyanok is volnának! . . . De hány van, ki — ita dicitur — „kanonikus vétséget nem követett el”, ki „bizonyítékok elégtelensége miatt fölmentetett”, kit „csak a főbíró vonhat számadás elé”, ki „mint pap megállja helyét, de mint ember . . . ?!” ne kérdezd „kedves atyámfia”, hanem nézz és láss, és vonulj velem együtt titkos kamarádba és sirj a só izetlenedésén, . . . mert bizony annyi kovász is elég, hogy esetleg az egész téstát megposhaszsa. — Hogy ezek csak Péterek és Tamások! Igenis, a kik még nem vették a pünkösti lelket, a kik annyi idő óta vannak Jézus mellett; és mégis nem ösmerik őt. De hát mikor fogják venni, mikor fogják megösmerni, ha az én „kedves atyámfia” is nagy fenszóval dicséri és magasztalja őket? . . . Mert azoknak tetszik a magasztalás; a rá érdemesek bédugják vala előtte fülüket.

Jobb lehetsz ezerszer, csak tudd, milyen rossz vagy!

Nekünk tudnunk kell, milyenek vagyunk, nehogy eljőjön az idő, a mikor lelkész lelkészszel találkozáván, Róma augurjaiként összekocczanjanak ügyes maszkjaikon. Tudnunk kell, hogy a lélekben erősebb rész morális súlya annál inkább praeponderálhasson a nyegle frivolitás fölött.

S hogy ezt én merem mondani és így! Hát szégyeneljem! ha van bennem abból a lélekből, melyet nem félelemre adott nékem az én teremtmő? . . . Hogy én a pap-ságnak neki rontok! . . . Hát csak a magasan ragyogó Pál*) és Péter**) kiváltsága elmondani mi szívőkön fekszik? Akkor Jakab testvére sohasem írja vala meg az ő levelecskéjét, . . . vagy azt mondjátok: „ne láss nekünk igazakat, hanem láss hízelkedő beszédeket!” . . . Talán igen, ha meg nem ösmertem volna a galambárosok székét fölforgató Krisztusomat . . .

Azért csak hadd üljek én a csufolóknak az ő székükben! Ha „kizárolag” lelkészi karunkat vádoltam a bűnösségterjedésén, megérdemlem, hogy oda ültessetek. De ugyan együgyü embernek kellene lennem, ha társadalmi és miveltségi viszonyainkat figyelmen kívül hagynám, — ha csak a nagyjából is áttekinteni nem bírnám, s ha ennek a prospectusnak hasznát nem venném. — Az alföldi nagy puszták egy némelyikének síkságát az én tekintetem is átszárnyalta, s láttam palota erdőket tengeren innen és tengeren túl. Amott nem büvölt meg a délibáb annyira, hogy csalóka fényét gyémánt pataknak tartottam volna; emitt nem éreztem magamat annyira, tündér országba, hogy festett koporsók ne lebeghettek volna előttem. A való élet elől sehohsem zártam el lelkem szeméit. E kérdésnél is néztem oly mélyre legalább is, mint az én „kedves atyámfia”, különben nem mondanom vala, hogy: „hittársaságunk alsóbb műveltségű, sőt épen neveletlen tagjai közül szolgáltatja a nagy kontingenst a bűnösök számára.” És pszichologus is vagyok annyira, hogy megítéljem, kit hajlandóbb követni az a neveletlen ember, az egyenes ösvényen járót-e, vagy a görbe utakon csetlőbotlót. S ha ez épen egy lelkész, ezerszerre vigabban megy utána. — Kinek kell hát inkább vallani és követni: „Nihil omnius faciamus unde decus non cluceat et gloria”; „Nitamuraque semper ad optimum, quod facientes aut evademus in summum, aut certe multos infra nos videbimus”, — a pogány Quinctiliánoknak, vagy a Krisztus szolgáinak? . . .

Azért csak hadd üljek én a csufolóknak az ő székükben! . . . Hiszen én „mindent a papoktól várok!” Mintha nem is azt mondtam volna, hogy: „föl kell rázni lethargi-

*) Szeremlei S. „Vall. erk. magy. org.”

**) Mitrovics Gy. „Egyháziatlanság és üres Templomok” s több más jeleseink e tárgyú kiáltó szózata.

kus álmokból azokat, kik közvetlenül hivatvák a szégyenbélyeg letörlésére **közre munkálni!** — De micsoda szégyenbélyeg letörlésére? Hiszen a magyar ref. Sion büszkén emelheti fejét; „mert mint gyémánt a koronában, mint hajnalsillag az égen, olyan egyebek közt hivei páratlan erkölcsistisztaságával stb.“ Hiszen maga a miniszterelnök büszkén vallja magát kálvinistának országvilág előtt. S ő csak nem chauvinista! . . .

A miniszterelnök-féle enunziációk senkinek jobban, mint én nekem nem eshetnek. Ha nagyjainkat úgy hallok beszélni, öröm dagasztja kebelem. Dehát a miniszterelnöki enunziáció olyan magasról jön, hogy onnan, abból a szempontból, a melyből ő áttekinti a kis és nagy világtegereket, mást nem is várhatunk. Felszinen jár ő, mint a pánczélos tengeri gálya, viaskodik az óriás hullámtorlatokkal; de nem száll buvárként a tenger mélyére, hogy annak gyomrában kutasson s drága gyöngy helyett gyakran szennyes ülepre bukkanjon . . .

Hanem aztán a miniszterelnök toasztja mellett én meghallgatom a Dunamellék érdemes püspökének beszédét is, a ki csak most jött vissza buvárutjáról és annyit tud beszélni róla, hogy sok az és felettebb tanuságos.

S mit hallunk tőle? . . . Hogy „ne ámitsuk magunkat“, hát száját megnyitván, szól vala ekként: „Alsó-baryana-bácsi egyházmegyénk baranyai és szlavoniai részében s a diasporákban, melyekre első püspöki látogatásom terjedt, nem annyira közigazgatási, mint erkölcsi bajokkal találkoztam. Ezek mélyebben gyökereznek, mintsem közigazgatási rendszabályokkal kiirthatók vagy orvosolhatók volnának. Arra a meggyőződésre jutottam, hogy egy püspöki látogatás is tehet valamit orvoslásukra, legalább megindíthatja a gyógyfolyamatot (tehát még odáig nem volt megindítva) s megjelölheti annak menetét; de ha csak Krisztus nem jó csodatevő kezeivel, melyek pillanat alatt állították lábra a 38 éves gutaütöttet s adták vissza a vakok szeme világát, — emberi erő (Isten segedelmével) csak huzamos, kitartó, következetes orvoslással segíthet; **ez pedig a lelkipásztorok állandó működésében található föl egyedül.** Én ottani lelkésztársaim közreműködésére teljes mértékben számítok. Mert ők tettek engem abba a helyzetbe, hogy megismerjem a bajokat s nevékön nevezhessem. S ők tanúi voltak, minő hatással küzdöttem az ott uralkodó nyavalyák ellen. Három csoportba sorozhatom ezeket. Az első az egyháztól való elidegenedés, mely a hidegebbeknél az egyház iránti közönyben, a templomkerülésben, az egyházi terhek viselésétől való idegenkedésben s az áldozatkészség meglankadásában, a rajongó elmék-nél pedig a nazarénizmusban nyilvánul. A másik ama pogány bűn, luxuria, mely a nőknél a ruházatbeli fényezésben, a férfiaknál az eszem-iszomban, torkosságban s bujálkodásban jelentkezik, s mindkét alakjában a lelki vesze-

delem s erkölcsi sülyedés mellett még anyagi romlásra is vezet. Végre a harmadik egy meg nem nevezendő természetelleni bűn, mely a néesség megdöbentő csökkenését hozza elő s **mind erkölcsi, mind felekezeti és nemzetiségi tekintetben a legszomorubb következéseket vonja maga után.** E bűnök hol külön, hol együtt, egymást szülve és kísérve jelentkeznek azon az Istentől megáldott vidéken, — s nekem ott járva, mint a Jeruzsálemet megpillantó Jézusnak, sirnom kelle és szólnom: **Vajha lelkésztársaim vegyék át tőlem a szót, s ne hagyják hamvába dűlni azt a kis lángot, a melyet én felélesztettem.**“*)

Ime egy darab „páratlan erkölcsistisztaság, áldozatkészség, törhetlen hazafiság, . . . a jelennek fényes dicsősége, . . . a gyémánt a koronában, . . . a hajnalsillag az égen“, . . . a magyar ref. Sion egén!! — Szász Károly sir láttára, mint Urunk Jeruzsálem előtt, . . . az én „kedves atyámfia“ Marjai P. pedig . . . nem, nem! ő nem fog egyhamar chauvinistáskodni.

Hanem azért én csak hadd üljek „a csufolóknak az ő székökben!“ . . . épen nem röstellem magamat, hiszen Szász Károly mellett ülök — akkor is, . . . csak!!

F. Varga Lajos.

Részletesebb közlés a b.-somogyi ev. ref. egyházmegye közgyűléséből.

(Folytatás.)

Áttérek most már esperes urnak a népiskolákról tett jelentésére, a melyből kiemelendőnek tartom azt, hogy segéd-tanítók hiányában indítványozza, miszerint a nagy számban jelentkező lelkészjelöltek s általában a segédlelkészek e téren egy-egy iskolai fél, vagy egész évre alkalmaztathassanak.

Ez indítvány véleményadás végett a tanügyi bizottsághoz tétetett át.

Hogy ez mit fog véleményezni, nem tudjuk, de eszmétársulás alapján nekem is volna ez érdemben egy indítvány, mely az, hogy a jelenlegi praeorantiák üresedésbe jövőn, alakíttassanak át tanító-káplánságokká, ad normam „ludi magistri“, a holott is állandósított lelkész-tanítók birtván tanképesítővel nemcsak az iskolai, hanem a lelkészi teendőkkel is, mint az anyaegyházbeli lelkészeknek ugyanott segédei, ennek lelkészi felügyelete alatt végezhetnék s mint ilyenek harmadosztályu pályázati minősítvényvel bírnának.

Szeretném, ha lelkésztársaim ez indítványt a sajtó útján megvitatnák, hogy az, ha életre való, ez uton a közgyűlésekbe is bevitethetnék, — részemről annyit ígerek, hogy ez eszmének megvitatása esetén indokaimat bővebben kifejtem.

Ha egyházi közéletünk terén valami, úgy kétségkívül a missióügy az, melynek ápolása körül esperes urunk nagy

*) „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ jun. 21-ik száma.

tevékenységet fejt ki annyira, hogy ezt közleményünkben nem mellőzhetjük el.

Említém már, hogy a volt papikör tagjai a Slavóniában „elszört csontokat“ az anyaországtól elszakadt magyar s felekezeti véreinket több éven át gondozták, mig nem a 60-as években Brekinszkan missiói lelkészállomást szerveztek.

A kiköltözés s pedig különösen Somogyból, mondhatnám, napról-napra nagy mérvben Drávától Szávaig rohamosan terjedvén, okvetlen hitte, hogy egy más, még pedig a Slavóniában fekvésénél fogva könnyebb s hatékonyabban működhető helyen mis. lelkészi állomás szerveztessék s ennek pontjául esperes ur már 1879-ben Daruvárt jelelte és tüzte ki, hogy ma már az ő nemcsak egyházmegyénkben, hanem általában megyénkben s egész a minisztériumig terjedő tevékenységére csinos lelkészlak kis templommal kapcsolatosan áll és Daruvár s vidéke missióért lelkesülő lelkésszel bir.

S e missio helyzetről esperes ur részletes jelentést terjeszt elő, hangsúlyozván, hogy a „Daruvár és Brekinszkára előre tolt positióknak minél több órszemet teremtsünk“; s én hiszem, hogy esperes ur, ki a daruvári sz. hajlék felépítésére, egy szolván a semmiből volt képes 4 ezer forintot teremteni, s legközelebb ugyancsak a daruvári egyház iskola céljainak előmozdítására 2 ezer forint alapítványt szerezni, ugyan ő képes lesz nemzeti s felekezetünk érdekeinek ápolása, fentartása s terjesztése szempontjából ugyan e vidéken, a közel jövőben egy új állomást szervezni.

Segélje őt buzgó törekvéseiben a jó Isten!

S most térek át egyházmegyénk legféltettebb kincséhez, mindnyájunk, nekünk somogyiaknak gyönyörűségéhez, büszkeségéhez, Körmendy Sándor esperes ur működésének magaslatához, t. i. csurgói főgymnasiumunkról tett esperesi jelentéséhez, melyről, hogy P. barátom megfedekezett, azt neki megbocsátani nem tudom, ha csak anyiban nem, hogy ő ezt közlésében említve, elzárta volna előttem az utat, hogy az e lapok nagyérdemű becses olvasó közönségével van szerencsém lelkemben társalogni.

Iveket irhatnék e tárgyról, kiemelve azt, hogy egyházmegyénk mennyivel s mily hálával tartozik e tekintetben esperes urnak; de valamint visszatart engem ettől a nemes férfiú szerénysége, úgy nem akarván visszaélni az olvasó közönség türelmével, csak azt említem, hogy Körmendy Sándor ur rövid idő alatt a csurgói VI. osztályu gymnasiumot nemcsak VIII. osztályúvá emelte, hanem kormányzata alatt alaptökéjét megkétszerezte, szerevén annak gyűjtés utján közel 27 ezer forintot s legközelebb a néhai Bujanovics Jánosné, született Koppy Mária hagyatékából gymnasiumunk számára, a hagyatékot kezelő nagyméltóságú Miniszter uraktól 15,000 frtot eszközölt ki, — miről a közgyűlés is hálásan megemlékezett és sajnos, hogy ez a passus, pedig ez „nevezetes“ közgyűlésünkről, P. barátom penájában maradt!

Édes barátom, az én elvem az életben az: cuique suum!

Beszámol végezetre esperes ur a közpénztárak körül elnöktársával együtt tett felügyeleti jogának mikénti teljesítéséről felhiva a közgyűlés tagjait arra, hogy: „Miután azért sereglettünk össze, hogy egyházi dolgainkat odaadó készséggel, bölcsességgel s a közrendeknek s közgyűlésünk tekintélyének megfelelően sikert, áldást árasztani törek-

vően intézzük, hogy megláttassék egyházmegyénkben s innen kihatólag egyházainkon is, hogy az ur nevében, az ő szent dolgai intézésére, az ő lelkétől vezérelt férfiak, atyafiak és testvérek gyűltek egybe, építeni az ő anyaszentegyházát, és erősödni az ő lelke által.“

S vajha e fohász ne lett volna legyen pusztában kiáltó szó!

Ime, maga az esperesi jelentés, mily sok irányban nyújthat most már tiszta áttekintést a nagy közönségnek egyházmegyénkről s hiszem, hogy miután mind ezeket P. barátom nyilvánosságra nem hozta, holott az összes jegyzőkönyvet, úgy az ügyiratokat volt alkalma nállam áttekinthetni s illetőleg felhasználhatni, most általam itt reprodukáltván s P. barátom közlését itt-ott rectificálttatván, az irántunk, somogyiak iránt melegen érző és érdeklődő közönség ezt szívesen fogadja.

Az esperesi jelentés után „házzsabályok sorozata szerint, mint P. barátom mondja, következtek a megszokott interpellációk,“ melyeket „boldogabb egyház me-
gyékben tán nem is ismernek.“

E megjegyzés gyanus előttem; mert ebből én azt következtetem, hogy mi boldogtalan egyházmegye vagyunk. Ugyan miért? hát csak azért, mert már a zsinati szabályok meghozatala előtt felemelkedtünk oda, hogy „az esperes a közhatósággal szemben felelős,“ azon egyházmegyék pedig, melyek e magaslatra nem emelkedtek, beadta simplicitásban szenvedtek. Lássá, P. barátom, a ritkított kiírásra nagyon kell vigyázni, mert az mindig valami elrejtett, elhallgatott eszmét rejt magában, melyet kedvünk szerint, vagy akár logikai következetességgel magunknak alkothattunk, vagy legalább is gyanusan magyarázható.

No tehát elfogadom a tételt, hogy a mi egyházmegyénk csakugyan boldogtalan; de csak is annyiban fogadom el, a mennyiben boldogtalaná teszik azt azok „a megszokott interpellációk,“ melyek kicsinyes, személyes érdekekből származván, csak a gyűlés legfontosabb idejét pazarolják, s melyek egy idő óta részint „szállongó hírek“ alapján, majd nem kényünkre fogalmazott jegyzőkönyvi pontok fogalmazásából, vagy a hirlapi nyilttérből ide hozatnak, tehát oly fórumról is, a melyek itt el sem intézhetők.

Bizony, nem ugyan a fenti értelemben, de a szó betűi értelmében boldog volna a mi egyházmegyénk, ha ilyenek fel sem említettének; mert míg a törvény mikénti végrehajtása, szóval: quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando? kérdések körüli kérdvények előtt minden alkotmányt s illetve presbyteri rendszerünket tisztelő protestáns kalapot emel, addig az ilyfélét lehetetlen nem perhorreskálni s felsóhajtani: quousque tandem?!

Novothny Alajos,
főjegyző.

(Vége köv.)

Adalékok a tiszántuli ev. reformált egyházkerület történetéhez.

XI.

115 Horváth János Őrbe.

Gál István Jármba.

Turóczy János Hodászra.

- Szabó István Apagyra.
Váradi Sámuel Kántor-Jánosiba.
120 Kárpi Sámuel Madára.
Németh József Nagy-Kállóba.
Május 29-én.
Nagy János szováthi tanítóságra.
Vágó János ugyanott leány-tanítóságra bocsáttattak ki.
Junius 12-én.
Konya György bökényi,
125 Nagy János babonyi tanítók az ugozsai egyházmegyébe kibocsáttattak.
Hamar Mihály barabási,
Baranyi László csonka-papi,
Lepsényi Ferencz b.-ujvárosi tanítók felhatalmaztattak a predikálásra.
Junius 17-én.
Vizessi Ferencz Tisza-Dobra.
Junius 19-én.
130 Sándor István Tarpára.
Junius 26-án.
Csató Gergely H.-Böszörménybe.
Ujhelyi Mihály Beregszászba.
Földesi György Margitára.
Junius 29-én.
D. Kiss József Bogdányba.
135 Baráth Mihály K.-Tarcására.
Erdelyi Ferencz Endrédre.
Julius 30-án.
Domján Mihály Fehér-gyarmati tanítónak.
Augusztus 7-én.
Bellyei Péter Kabai tanítónak.
Lőrinczi Mihály Surányba.
140 Barna Mihály Tivadarba.
Augusztus 12-én.
Aszalai Mihály Naményba.
Szabados István Jándra.
Buzik József Ocsva-Apátiba.
Szatmári Sámuel Csökmöre.
145 Varró György Rákosra.
Ujlaki Gedeon Tisza-Kereszturba.
Augusztus 13-án.
Munkácsi József Bajomba.
Balogh István Báránda.
Sebestyén Gábor Udvariba.
150 Szatmári György Vésztőre.
Bányai Bénéiamin Szalárdra.
Vozári József Ujfehértóra.
Bóldog Sándor Jákóra.
Varga József Ólesvára.
155 Hornyák János Dadára.
Karancsi Mihály Ottományba.
Szederi János Salánkra.
Szemere György Vámos-Atyába.
Szilágyi Márton Hetébe.
160 Kovács István Ugrára.
Mészáros István Szerepre.
Nárai Mózes Tordára.
Püspöki Mihály Burára.
Bertók István T.-Sassra.
165 Kőmives Gábor Gulácsra.

- Kozma Pál Vajdára.
Földesi Gergely Sápura.
Szarka János Berébe.
Berényi János Dobosra.
170 Köteles Péter Mónus-Petribé.
Mészáros Daniel H.-Bagosra.
Augusztus 21-én.
Mádi István Kaszonba.
Október 8-án.
Szalai András Gencsre.
Borsos Mihály B.-Böszörménybe.
175 Zalányi Márton Sarkadra.
Bagdi Mihály Paszabra.
Császlai Benjámin Bakonszegre.
Lovász Mihály M.-Keresztesre.
179 Harsányi Sámuel Csetfalvára.
1787. decz. 17. és 27. napjain Paksi Szatmári István superintendentens által facultatem concionandi nyertek a következő theologus ifjak; miután a debreczeni egyház consistoriumának jelenlétében a theologiai vizsgát kiállották és magukat kézadás által elkötelezték a lelkipásztori hivatalra:
Polgári Pál
Tóth István
V. Szilágyi István
Maller Pál
5 Szabó István
Karacs János
Györffi István
Ember András
Török Pál
10 F. Őri Pál
Szilágyi Sámuel
Kulcsár József figyelmeztetéssel
Kabai József
K. Nagy János
15 Lasik Mihály
Borsothi Sámuel
Gyenes Gábor
Varga István
Fazekas József
20 Zilahi János
Pávay István
Nemes András
Szerző Mihály figyelmeztetéssel
Budai Ézsaiás
25 Sárvári Pál
Katona Mihály
Szentés Sámuel
Morvai János
Csiszár József
30 Pethő Zsigmond
Kálmán Ádám
Sándorffy József
Szalai János
Kálmán János
35 Dömény József figyelmeztetéssel
Tóth Pál
Kovács János
Ráczevi József
Fekete Mihály

- 40 Rázsó Mihály
Földvári József
Kutasi József
Kövári Pál
Barta György
- 45 Varga András
Szabó Péter
Gombos József
Gál Péter figyelmeztetéssel
Csécsi János
- 50 Kovács József
Tóth Mihály
Szentgyörgyi Dániel.
3-an inhabilis-eknek nyilvánítottak.
1788. január 2-án.
- Tóth Sámuel
Bod Péter
- 55 Nagy György
Litterati Sámuel
Sólyom Mihály
Horváth Ferencz
Balogh Pál
- 60 Szabadszállási Mihály
Veres István
Huszi Ismael
Vég Sámuel
Ónadi Sámuel
- 65 Betleni Dániel
Tóth György
Mólnár István
Körtvélyesi Pál
Saári Mihály
- 70 Kereszturi Sámuel
Szabó Mihály
Nagy István
Villás Mihály
Kozak György
- 75 Szikszai József figyelmeztetéssel
Somogyi Ferencz
Szilva György.
- Mártius hóban rektóriákra kibocsáttattak:
Kereszturi Sámuel Mikepércsre.
Békési Ferencz H.-Bagosra.
- 80 Kulcsár Sándor Biharra.
Kassai Péter Ványára.
Kulifai Pál Bátorba.
Tóth András Sáráandra.
Körtvélyesi Pál H.-K.-Szentimrére.
- 85 Maller Pál Turkevébe.
Szerző Mihály Vésztőre.
Varga István Szováthra.
Török Pál Kis-Marjába.
Biró György Székeiyhidra.
- 90 Karacs János Békésre.
Kulcsár József Kunhegyesre.
Szilágyi István Kisujszállásra.
Szilva Gergely Szent-Mihályra.

(Folyt. köv.)

Levél a szerkesztőhöz.

Nagytiszteletű Szerkesztő Ur! Magyar református egyházunk ügyére ugyan semmi befolyással nem lehet jelen felszólalásom, mert maga a tárgy is jelentéktelen, azonban mintán becses lapja jun. 20-ki számában Szigeti Elek lelkész társ ur Czelder Márton kiadó-szerkesztő mellett engem is érint, hogy ne látszassam igazat adni annak a példabeszédnek: qui tacet, consentit: bár mondom szót sem érdemel az egész dolog, — bátorkodom pár szót szólani.

Midőn az „Ev. lelk. tár“ 1880-ban megindult, engem is felszólított Czelder, hogy küldjek néhány egyházi beszédet. Én küldtem négyet, de azokból eddigelé csak 3 jelent meg, a 4-ik elmaradt, gondolom azért, mert a bevezetésben néhány sort idéztem a heidelbergi kátéből. Én tehát 1880. óta egyetlenegy betű egyházi beszédet se küldtem Czeldernek, se Gyorokról, se Szapári-falváról. Meg lehet ez iránt kérdezni magát Czelder urat. — Nem illethet tehát engem az a megrovás, hogy én együgyű beszédet kétszer küldtem volna el. Van nekem sokkal fontosabb dolgom és nem is szükkölködöm egyházi beszédekben, úgy hogy ha akarnék, küldhetnék én újabb meg újabb beszédeket, de ugyan balgatag volnék, ha az 1880-ban küldött 4-ből csak 3 adatván ki 6 év alatt, pazarolnám a lemásolgatásra a drága időt, melyet hasznosabban értékesíthetek. Engem magamat is meglepett a beszéd újraközlése, meg is resteltem, mert sejtettem, hogy engem is megrovás fog érni, de jelentéktelen volta miatt abba hagytam a dolgot.

Megjegyzem a tisztelt lelkész társ, hogy én elfoglalt ember vagyok; a hogy vesszük, különben minden rendeltetését felfogó egyén szorgalmatoskodik, munkálkodik abban, a mihez hajlama van. Én munkálkodom irodalmilag, a mennyi tőlem telik, hanem minden elfoglaltatásom mellett még is feledékeny nem vagyok. Téved kedves lelkész társ, hogy én nem vettem észre az általa jelzett hibát, sőt nem csak azt tudom, a mit 1881-ben tettem, hanem még azt is, a mi 1872-ben a kezemben megfordult. Szolgállok példával. Én 1872-ben a debreczeni főiskolai könyvtárnál voltam segéd, s megfordult kezemben ezer és ezer könyv. Egy Berlinben megjelenő „Zeitschrift für Naturwissenschaft etc“ című folyóirat két egymás után következő füzetében szóról-szóra volt lenyomva az 1864-ik évfolyamban, Dr. Török József tanár és magyar tud. akadémiai tag urnak a kabai lebköről szóló ismertetése. Erről semmi jegyzetem nincs, csak emlékezetből tudom.

A kérdéses beszéd újra megjelenésében nekem semmi részem nem lévén tehát, mert mint Szapári-falvai lelkész egy betű egyházi beszédet se küldtem a kérdéses lelkész társba, megrovatásom tárgytalanná válik. A kiadó és szerkesztő tévedhetett, de az nem az én hibám és azért engem senki meg nem róhat alaposan és jogosan. A méltatlan megrovást pedig, mely senkinek sem szokott jól esni, épen nem érdemlem. Ne tartsa helyzetemet senki valami kellemesnek, inkább képzeljen úgy e délvidéken, mint egy confessort, melyből ma-hólnap martyr válhatik. A feleségem már úgy is áldozata egy évi ittlétemnek. Én még legirigylendőbb helyzetben levő tisztársamat se gúnyolom, nem hogy azt illessem gúnyoros szavakkal, ki szánandó, nyomorult hely-

Tóth S.

zetben van és küzd éhen és szomjan, mert a vizet is pénzért veszi, a szó teljes értelmében a hazai református és magyarság ügyéért, ki egy év óta református papot is csak úgy láttam, hogy elmentem látogatóba a mult hetekben Gyorok-ra; de ha innen ki nem mozdulok s csak a megyében maradok, míg élek se fogok más református lelkészt látni évenként, az esperesten kívül. — No de hát türje, kit mily végzet ére! Végül megjegyzem, hogy szeretetlennek tartom a tisztársak közt a gúnyolódás hangját, van annak helye a visszaéléseknél, de t. lelkésztárs ur nem járt utána, csak neki vágott egyenesen, anélkül, hogy megtudakozta volna tőlem, van-e részem abban, hogy Czelder újra lenyomatta egy ugyanazon beszédemet? Ezt kellett volna tennie. Mért nem nyomatta a 4-diket, mely még kéziratban van? Én nem tehetek róla!

Végül valami tudatlannak és járatlannak az egyházi irodalomban talán nem tartathatom; még e sivatagban, ez arabiai pusztán is velem van mintegy 2000 darabból álló könyvtáram. S nem Czelder mentségére, hanem csak például emlitem fel, hogy „Eredeti egyházi beszédek“ Medgyes Lajostól I. füzet. Kolozsvártt, 1849. 7—14. lapjain szóról-szóra ugyanazon beszéd áll, a mely ugyanazon füzet 99—107. lapján.

Távol legyen tőlem, hogy jelen soraimmal szeretetlenséget vagy neheztelést áruljak el és költsek fel; — óh én már megjöttem abból az iskolából, a melybe a nálamnál ifjabb lelkészeknek még ezután kell járni. Csakis azt akartam a „Debr. Prot. Lap“ tisztelt olvasóinak becses tudomásukra juttatni, hogy az incriminált eljárásban semmi részem és másodsor nem vagyok előléptetve, végre harmadszor, hogy bár van elég dolgom, — mert itt még cselédet se lehet kapni s magad uram, ha szolgád nincs, vágjuk a fát és kapálunk s többeféle; — de azért emlékező tehetségemet öt év még nem hajtja uralma alá.)*

Szapárfalva, jun. 22. 1885.

Rácz Károly,
ev. ref. lelkész.

Könyvismertetés.

Hivatalt foglaló egyházi beszéd. Irta s a tiszta-szent-imrei ref. gyülekezet templomában 1884. május 25-én mondta Kádár Antal ref. lelképásztor. Debreczen, 1885.

Örömmel jelezzük lapunkban e beszédet, melynek ki-nyomatását, — a mint tudjuk — a tiszta-szent-imrei egyház-tanács még a mult évben elrendelte, de a mely a közbejött körülmények miatt csak most nyomathatott ki. Szerző e beszédet főként gyülekezete részére írta azon czélzattal, hogy a lelképásztori hivatás és működés fontos és magas-szoros voltát megismertesse, a ker. nemesebb érületet éleszsze és táplálja, s hogy hivei emlék gyanánt otthon, a családi körben is lelki épületességgel olvassák. Az egész beszédet nemes népszerűség, tiszta keresztyéni érület, valódi gyakorlati irányu gondolkodás jellemzi. Szerzőjét szívesen üdvözöljük.

*) E cikknek több passusát, melyekben anyagi helyzetének nyomoruságos voltát panaszolja a t. cikkíró ur, mint most tárgyunkra nem tartozót, mellőztük. Szerk.

Különfélék.

Érettségi vizsga a debreczeni ev. ref. főiskolánál. Vizsgára jelentkezett összesen 67 növendék. Szóbeli vizsgára bocsáttatott 60. Közülök jelesül érett 6, jól 10, egyszerűen érett 31, két hónapra visszavetett 12, egész évre 1. — Jelesül érettek: Buzás Pál, Gulya György, Jászi Viktor, Kassay Béla, Tegze Gyula, Wenk Ágoston.

Érettségi vizsgálat M.-Szigeten. A szóbeli vizsga, jun. 24-től jul. 2-ig tartott a m.-szigeti főgymnásiumban. A vizsgáló bizottságot alkották: Tóth Sámuel egyházkerületi megbízott mint elnök, Békési Gyula tankerületi főigazgató mint kormányképviselő, Várady Gábor a lyceum gondnoka, Szilágyi János hely. gondnok, Szarka József m.-szigeti ev. ref. lelkész és a gymnasiumi tanárkar. Írásbeli vizsgát 73-an tettek, kik közül 3-an szóbeli vizsgára nem bocsáttattak. A szóbeli vizsga eredménye következő: jelesül érettnék találtatott 3; jól érettnék 6; érettnék 32. — A követelményeknek nem felelvén meg, 2 hó mulva javító vizsgára utasított: 13; egy évre visszautasított 10; miután jelen alkalommal az ismétlő vizsgát tettek közül 6-an egynél több elégtelen érdemjegyet kaptak: ezek többé érettségi vizsgát nem tehetnek. — E szerint a 73 növendék közül érettnék találtatott 41; 32-en kisebb-nagyobb mértékben visszautasítottak. — A visszautasítottak ezen jelentékeny számát, azon körülmények fejtik és magyarázzák meg, hogy a m.-szigeti főgymnasiumban, nagy számmal vannak román és orosz nemzetiségű ifjak, kiknek nem csak a tantárgyak anyagával, hanem magával a nyelvvel is küzdeniök kell; továbbá sok a magántanuló s jelentékeny számban vannak, kik osztályösszevonással futották meg a gymnasiumi tanpályát. — Mindezen körülmények nagy mértékben akadályozzák, hogy a tanároknak szives igyekezetét, fáradhatlan munkásságát a kellő és óhajtott eredmény kísérhesse.

A dunántuli ev. ref. egyházkerület junius 29-én kezdte meg közgyűlését Pápán, hova Tisza Kálmán miniszterelnök, mint egyházkerületi főgondnok junius 28-án estve érkezett meg. A közgyűlést ő nyitotta meg nagyhatásu beszéddel, melyben utalt az egyház életében előfordult két körülmény-re: a reform. gymnasiumok állami segélyezésére és a ref. egyháznak a főrendiházban való képviseletére. Tisza megnyitó beszéde nagy lelkesedést keltett s ennek lehet tulajdonítani, hogy a napirenden levő főrendiházi kérdésben minden vita nélkül a konvent ismeretes határozata fogadtatott el. A jövő gyűlés helyéül Komárom jelöltetett ki. A gyűlés után a Griff-fogadóban fényes ebéd volt, melyen mintegy 200-an vettek részt. Tisza Kálmán miniszterelnököt és a főispánt megjelenésük alkalmával lelkes éljenzéssel fogadták. Az első felköszöntőt Pap Gábor püspök mondta a királyi házra. Bóné Géza kamarás Tisza Kálmánt, mint főgondnokot, Néger apát-plébános Tisza Kálmánt, mint miniszterelnököt éltették. Hogy ezentul még sok pohárköszöntő mondatott, azt említenünk is fölösleges.

A tiszáninneni ev. ref. egyházkerület junius 30-iki közgyűlésében, szemben a konvent határozataival, elhatározta, hogy az államsegélyt úgy, mint a konvent elfogadni hajlandónak nyilatkozott, igénybe venni nem fogja. A főrendiház tagokra nézve pedig elhatározta, hogy

korábban elfoglalt álláspontját fentartja, vagyis az egyházkerületi főgondnok és püspök mindaddig, míg a zsinat nem határozott, nem foglalnak helyet a főrendiházban. Jövő számunkban részletesebb közlést hozunk e gyületről.

A tiszántuli középisk. tanáregyesület f. hó 7-ik és 8-ik napján Békésen tartandó évi közgyűlésére városunkból, főiskolánk köréből is többen szándékoznak elmenni. Az indulás július 5-ikén lesz. A békési fényes ref. egyház és a lelkes városi közönség, valamint első sorban a gymn. tanári kar már eddig is jeleit adták azon szivességnek, melylyel a tiszántuli reform. tanügy munkáit körükben mint kedves vendégeket látni szándékoznak. Az utazás Szajol felé M.-Berényig vasuton, onnan még vasárnap estve Békésre kocsikon történik.

Beöthy Zsigmond beigtatási ünnepélye. A komáromi reform. egyházmegye közelebb megválasztott gondnoka, az egyházi és világi téren oly bokros érdemekkel dicsekedhető Beöthy Zsigmond f. hó 21-én igttattatott be Komáromban gondnoki hivatalába. A komáromi ref. nagy templom egészen megtelt díszes közönséggel. A világi, valamint az egyházi tagok nagy számmal jelentek meg s általában emelkedett hangulat uralkodott. Vályi Lajos esperes eszmegazdag, igen sikerült beszédben üdvözölte Beöthy Zsigmondot, mint az egyházmegye új gondnokát. A nagyhatású üdvözlő beszéd után Beöthy Zsigmond szólalt fel. Általános figyelem mellett, a hallgatóság élénk tetszése közt mondta el szép beszédét, melyben köszönetét fejezte ki a kitüntető bizalomért s ígéretet tett, hogy feladatát minden erejéből teljesíteni igyekszik. Ez ünnepiességek után a gyűlés elintézte a napirenden levő ügyeket. Délután az új gondnok tiszteletére fényesen sikerült díszlakoma volt, melyen részt vett a megye és város színe-java, a városi és megyei tisztviselői kar, élén a főispánnal s az ünnepeltetések méltó tárgya folyvást Beöthy Zsigmond volt. A pohárköszöntők sorát Beöthy Zsigmond nyitotta meg s éltette az uralkodót, utána Papp Gábor szólalt fel s megemlékezve Beöthy Zsigmond érdemeiről, kiemelte annak úgy az egyházi, mint a társadalmi téren kifejtett kitünő munkálkodását, s a közügyekért való önzetlen, kitartó buzgalmat. Még többen mondtak emelkedett hangon tartott felköszöntőket, s valamennyien Beöthyt éltették. Végül újra Beöthy szólalt fel s nagy ékesszólással zajos tetszésnyilatkozatok közt beszélt a különböző felekezetű egyházaknak egymáshoz való viszonyáról. Fejtegette azt, hogy miért rokonszenvez a katolikus egyház a református egyházzal. Ennek az örvendetes jelenségnek okát abban látja, hogy a ref. vallás és egyház intézményei azonosak a szabadság intézményeivel. Ez az oka annak, hogy minden más felekezet és egyház elismeréssel van a református egyház iránt. Az ünnepély alkalmából a királyi tábla azon tagjai, kik Beöthyvel egy tanácsot ülnek, de a kik majdnem kivétel nélkül katolikusok, együttesen üdvözölték szeretett elnöküket s hangsúlyozták üdvözlő beszédükben, hogy a ki az egyház ügyeit annyira szíven viseli, mint ő, az a társadalmi élet minden más terén is üdvös szolgálatokat tehet és tesz is hazájának. Részünkről is örömmel sorakozunk, ha utólagosan is, az üdvözlők közé s szívből óhajtjuk az áldásos életnek minél hosszabbra nyúlását. (Pr. E. I. L.)

A budapesti ev. ref. theologiai akadémián a nyilvános zárvizsgálatok folyó hó 18—20. napjain tartattak meg. A vizsgáló bizottság tagjai főtiszt. Szász Károly püspök ur elnöklete alatt: Sipos Pál, Baksay Dániel, Ballagi Mór és gr. Ráday Gedeon voltak s mint vendéget örömmel láttuk ott nt. Körmeny esperes urat is. A sikerült vizsgákat június 20-ikán zárünnepély fejezte be, hol főtiszt. püspök ur egy valódi főpásztori beszédben kifejezte elismerését úgy a tanár urak vezetése, mint a theol. ifjuság törekvése felett, örömmel látja — úgy mond, hogy a nt. tanár urak megfeszített erővel, öntudatos vezetéssel és nemes ambícióval törekvesnek az ifjuság szellemi és erkölcsi kiművelésére, mely fáradozásuk, hogy nem maradt siker nélkül, mutatták a lefolyt vizsgálatok. De ez eredmények az ifjuságot ne elbizakodottságra, hiuságra vezessék, hanem szolgáljanak ösztönül a további küzdelemre. Minden pályán sokat kell küzdeni, de kétszeresen a mienken; mert mint hajdan, úgy most is a vámszedők és halászok közül válogatja Jézus a maga tanítványait, kiknek alacsony származásukat magas műveltségükkel, tiszta erkölcsikkel kell kipótolni. És ha az ifjuság a célért tudott küzdeni eddig, még inkább küzdhet ezután, mert az anyagi gondok nem fognak oly súlyosan nehezédni vállaikra, miután a convictus felállítását az egyh. ker. papság nemes adózása lehetővé teszi. Bölcs intései után azon tanácsosul zárta be beszédét, hogy a szünidő legyen a tanulókra a pihenés, de ne a tétlenség ideje; gyarapítsák ezalatt is ismereteiket és növeljék az intézet jó hírnevét. A nagy tetszéssel fogadott beszéd után következett a díjak kiosztása. Az ifjuság erkölcsi magaviseletéről az igazgató ur a legszebben nyilatkozott s buzdítá őket a kitartásra. Végül bejelenté, hogy az igazgatói tisztségről, melyet 4 év óta visel, lemondott s kéri az ifjuságot, hogy azt az őszinte ragaszkodást, tiszteletet, melyet iránta tanusítottak, vigyék át utódára is, ki a közelebbi három évre Farkas József hittanár személyében választatott meg. Ének után az ünnepélyt a püspök ur megható imája s áldása zárta be. (Pr. E. I. L.)

Felhívás. Tisztelettel felkérem mindazon egyéneket, kik a baseli „Alumneum“-nak, 1844-től fogva 1883-ig Magyarországból tagjai voltak, hogy rövid életrajzaikat nev.: I. Hol születtek és micsoda állásu szülőktől származtak? II. Hol folytatták egyetemi tanulmányaikat és hol tettek lelkészi vagy tanári vizsgát? III. Jelenleg hol s minő pályán működnek, hozzám ez év augusztus 15-ig magyarul vagy németül beküldeni sziveskedjenek. Miután a jelenlegi „Hausvater“ Haller lelkész össze akarja állítani az alumneum volt tagjainak névsorát és rövid életrajzát, engem kért fel, hogy a magyar résznél legyek segítségére. Mindenesetre becses emlék lesz ez az intézet volt tagjai számára. Ha az adatok mindenünnen pontosan a nevezett időig bejönnek, úgy remélhető, hogy az „Almanach“ már ez év október hó közepén meg fog jelenni. Tisztelettel Kerekes Endre cand. der theol. Basel, 1885. június hó 15-én. Alumneum, Hebelstrasse 17.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak:
Csiky Lajos, Géresi Kálmán.